

УДК: 616.33:615.06:339.13

**Крутських Т.В., Чегринець А.А., Бондарєва І.В., Малініна Н.Г.,
Горнецька Ю.М.**

Національний фармацевтичний університет, м. Харків

**Дослідження асортименту засобів для лікування кислотозалежних
захворювань**

annachehrynets@gmail.com

У роботі проаналізовано асортимент засобів для лікування кислотозалежних захворювань за діючою речовиною, категорією відпуску, формою випуску, можливістю застосовувати засоби вагітним жінкам та в педіатрії, країною-виробником. Встановлено, що 9 підгруп представлені лише закордонними виробниками і 3 підгрупи взагалі не представлені на вітчизняному фармацевтичному ринку. Виявлено перспективні напрямки для вітчизняних виробників з метою розробки засобів досліджуваної групи.

Ключові слова: аналіз ринку, кислотозалежні захворювання, печія, фармацевтичний ринок

Постановка проблеми. Кислотозалежні захворювання – це група захворювань стравоходу, шлунка та дванадцятипалої кишки. В патогенезі розвитку цих захворювань лежить кислотно-пептичний фактор. До групи кислотозалежних захворювань відносять: гастроезофагеальна рефлюксна хвороба (ГЕРХ), пептична виразка шлунка та дванадцятипалої кишки, асоційовані або не асоційовані з *Helicobacter pylori* та синдром Золлінгера-Еллісона. Також до цієї групи захворювань відносять ерозивно-виразкові патології шлунка та дванадцятипалої кишки, які пов'язані із застосуванням нестероїдних протизапальних засобів, і функціональну шлункову диспепсію [6]. Кислотозалежні захворювання верхніх відділів шлунково-кишкового тракту можна віднести до найважливіших та найскладніших медико-соціальних проблем в усіх країнах світу, частка яких становить 40–50% серед населення. Широке розповсюдження кислотозалежних захворювань є наслідком розвитку

серйозних ускладнень, що призводять до втрати працездатності та інвалідизації хворих. До основних причин кислотозалежних захворювань відносяться: стрес, вживання алкоголю, напої з кофеїном, застосування деяких груп лікарських засобів (кортикостероїдів, нестероїдних протизапальних препаратів, хіміотерапевтичних препаратів, ніацину, варфарину, спіронолактону), куріння, дієта з низьким умістом клітковини, споживання жирної їжі, генетична схильність [8]. Важливим соціальним завданням є вирішення проблем лікування ускладнень, що потребує формування обґрунтованого асортименту лікарських засобів, який би задовольняв потреби пацієнтів з кислотозалежним станом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Напрямокам, які пов'язані із дослідженням ринку засобів, що впливають на травну систему та метаболізм присвячена велика кількість наукових праць. Дослідженнями ринку засобів для лікування кислотозалежних захворювань займалися такі вітчизняні вчені, як Л. В. Яковдєва зі співавт., О. О. Герасимова зі співавт., А. І. Федосов зі співавт., О. І. Тихонов зі співавт., О. Ю. Рогуля [1, 4, 7, 9, 10].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Питанням дослідження ринку засобів для лікування кислотозалежних захворювань у науковій літературі приділено значну увагу. Проте встановлено, що маркетингові аспекти пошуку ринкових можливостей з метою задоволення потреб у вітчизняних засобах деяких категорій споживачів (дітей, вагітних) детально не опрацьовано.

Метою роботи є дослідження асортименту засобів для лікування кислотозалежних захворювань.

Виклад основного матеріалу дослідження. За результатами інформаційного пошуку встановлено, що станом на друге півріччя 2023 року в Україні зареєстровано 263 торгових найменувань готових лікарських засобів [2]. За АТС-класифікацією досліджувана група належить до групи “А – засоби, що впливають на травну систему і метаболізм”, зокрема “А02 – засоби для лікування кислотозалежних захворювань”, до якої входить декілька підгруп (табл. 1).

Таблиця 1

Засоби для лікування кислотозалежних захворювань, які зареєстровані на фармацевтичному ринку України

Група лікарських засобів	Кількість торгових назв, з урахуванням всіх форм випуску	Питома вага (%) від загальної кількості	Виробники	
			Іноземні	Вітчизняні
A02 – Засоби для лікування кислотозалежних захворювань				
A02A – Антациди				
A02AB – Сполуки алюмінію				
A02AB03 – Алюмінію фосфат	2	0,8	2	0
A02AB10 – Комбінації	1	0,4	1	0
A02AD – Комбіновані препарати та комплексні сполуки алюмінію, кальцію і магнію				
A02AD01 – Комбінації простих солей	18	6,8	14	4
A02AD02 – Магальдрат	1	0,4	1	0
A02AD04 – Гідроталцит	1	0,4	1	0
A02AF – Антациди з вітрогінними				
A02AF02 – Комбінації простих солей з вітрогінними	3	1,2	3	0
A02B – Засоби для лікування пептичної виразки та гастроєзофагіальної рефлюксної хвороби				
A02BA – Антагоністи H ₂ -рецепторів				
A02BA02 – Ранітидин	9	3,4	3	6
A02BA03 – Фамотидин	8	3	3	5
A02BB – Простагландини				
A02BB01 – Мізопростол	3	1,2	2	1
A02BC – Інгібітори “протонного насоса”				
A02BC01 – Омепразол	39	14,8	25	14
A02BC02 – Пантопразол	60	22,8	52	8
A02BC03 – Лансопразол	9	3,4	7	2
A02BC04 – Рабепразол	24	9,1	18	6
A02BC05 – Езомепразол	45	17,1	40	5
A02BC06 – Декслансопразол	4	1,5	4	0
A02BC51** – Омепразол, комбінації	3	1,2	3	0
A02BD – Комбінації для ерадикації <i>Helicobacter pylori</i>				
A02BD05 – Омепразол, амоксицилін та кларитроміцин	1	0,4	1	0
A02BD09 – Лансопразол, кларитроміцин та тинідазол	1	0,4	1	0
A02BX – Інші препарати для лікування пептичної виразки та гастроєзофагіальної рефлюксної хвороби				
A02BX02 – Сукральфат	–	–	–	–
A02BX03 – Пірензепін	–	–	–	–
A02BX05 – Вісмуту субцитрат	4	1,5	2	2
A02BX13 – Альгінова кислота	5	1,9	3	2
A02BX14 – Ребаміпід	–	–	–	–
A02BX20** – Інші	4	1,5	3	1
A02BX62** – Вісмуту субцитрат, комбінації	4	1,5	0	4
A02X – Інші засоби для лікування кислотозалежних захворювань				
A02X – Інші засоби для лікування кислотозалежних захворювань	14	5,3	3	11
Всього:	263	100	192	71

Необхідно зауважити, що 9 підгруп представлені лише закордонними виробниками і 3 підгрупи взагалі не представлені на вітчизняному фармацевтичному ринку. Тож можна стверджувати, що досліджувана група є перспективною для розробки та впровадження на ринок нових лікарських засобів, а сегмент ринку – привабливим для українських фармацевтичних виробників.

Проаналізовано категорію відпуску засобів досліджуваної групи. Встановлено, що у досліджуваній групі 80,6 % (212 ТН) зареєстрованих на вітчизняному фармацевтичному ринку засобів належать препаратам, які відпускаються за рецептом лікаря. І 19,4 % становлять безрецептурні засоби.

За результатами аналізу встановлено, що досліджувана група на вітчизняному ринку представлена різноманітністю лікарських форм. На ринку представлено 13 лікарських форм. Визначено, що найбільш поширеною формою серед засобів досліджуваної групи є таблетки (41,8 %). Досить вагомі частки належать капсулам (15,1 %), ліофілізату (14,1 %) та порошку (13,2 %) для ін'єкцій. Формі таблеток жувальних належить 4,9 %, суспензії – 4,2 %, ЛРС – 2,3 %, таблеток для смоктання та капсул – по 1,2 %, гелю – 0,8 %. У найменшій кількості на вітчизняному фармацевтичному ринку представлені засоби у формі гранул, бальзаму та олії (по 0,4 %) (рис. 1).

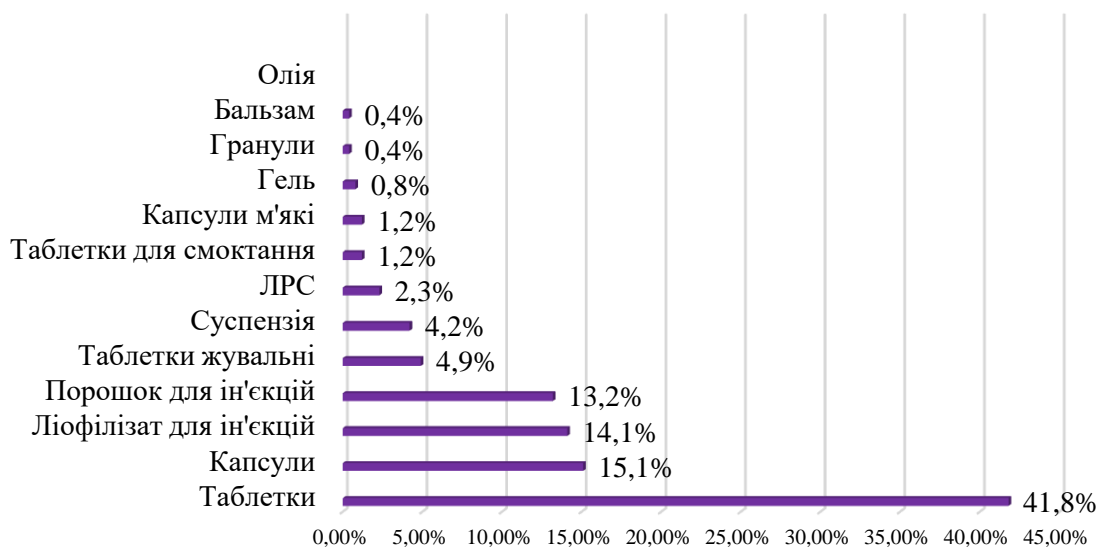

Рис. 1. Розподіл засобів для лікування кислотозалежних захворювань за формою випуску

У структурі захворювань дитячого віку патологія системи травлення у дітей займає друге місце. Найбільш поширеними патологічними станами

травної системи є ГЕРХ, гастрит, гастродуоденіт, функціональна диспепсія, виразкова хвороба шлунка та дванадцятипалої кишки [5]. ГЕРХ є одним найпоширеніших захворювань, які вражають стравохід. Відповідно до результатів епідеміологічних досліджень, які були проведені у багатьох країнах світу, частота ГЕРХ у популяції становить від 7 до 60%, а у дітей може коливатися від 2 – 4% до 8,7 – 49%. Тому проаналізовано вік дітей для якого можна застосовувати засоби досліджуваної групи. Встановлено, що переважну більшість засобів можна застосовувати лише з 18 років (45,2%). З 12 років можна застосовувати 31,6 %, з 1 року – 10,6 %. 4,5 % засобів застосовують з 15 років, по 1,9 % – з 14 та 6 років, 1,5 % – з 3 років, 1,2 % – з 10 років. І найменші частки засобів можна застосовувати з 6 місяців (0,8%), з 5 та 9 років (0,4%).

За результатами досліджень різних авторів, печію у вагітних частіш за все (22 – 55%) спостерігають у I триместрі, дещо рідше (39 – 40%) – у II, у III спостерігають великий розкид даних – 8 – 72% випадків. Основною причиною печії в період вагітності є фізичні та гормональні зміни в організмі, що призводять до цілої низки інших змін. Печія значно погіршує якість життя. Згідно зі статистичними даними, печія у 47% вагітних змушує їх застосовувати лікарські засоби без рекомендацій лікаря [3]. Проаналізовано можливість застосування засобів досліджуваної групи вагітним. Більшість засобів (52,9 %) не можна застосовувати в період вагітності. 31,2 % можна застосовувати вагітним жінкам і 15,9 % можна застосовувати за призначенням лікаря у разі, коли очікувана користь для вагітної перевищує потенційний ризик для плода.

Під час дослідження проаналізовано структуру асортименту за країнами, виробниками з яких група представлена на вітчизняному фармацевтичному ринку. Відповідно до результатів аналізу співвідношення імпорتنих та вітчизняних лікарських засобів, можна зробити висновок, що на ринку спостерігається імпортозалежність. Переважну більшість засобів (73 %) складають препарати закордонного виробництва. І лише 27 % – вітчизняні засоби. Досліджувана група на вітчизняному ринку представлена 19-ма країнами, серед яких безумовним лідером є Індія (44,8 %). Частка засобів

компаній Словенії становить 8,3 %, Туреччини та Іспанії – по 6,3 %, Німеччини – 5,2 %, Китаю – 4,7 %, Франції – 3,6 %. По 3,2 % складають засоби країн Греції, Великої Британії, Швеції. Компанії Португалії займають 2,6 %, Італії – 2,1 %, Угорщини та Болгарії – по 1,5 %, Польщі та Хорватії – по 1 %. І найменші частки належать виробникам Македонії, Кореї та Нідерландів (по 0,5 %).

Вітчизняні виробники представлені 20-ма компаніями, серед яких лідуєчі позиції займають “Здоров’я” (17 %), “Фармак” (15,5 %) та “Фармекс Груп” (12,7 %). Засоби компанії “Дарниця” займають 8,5 %, “КВЗ” – 7,1 %, “Київмедпрепарат” – 5,6 %, “Кусум” та “Артеріум” – по 4,2 %. По 2,8 % становлять такі компанії, як: “Віола”, “Ліктрави”, “Джонсонс Україна”, “Монфарм”, “Технолог” та “Борщагівський ХФЗ”. І найменша частка (по 1,4 %) належить “Тернофарм”, “Лубнифарм”, “Біолік”, “Астрафарм”, “Юніфарм”, “Фармацевтична фабрика” (рис. 2).

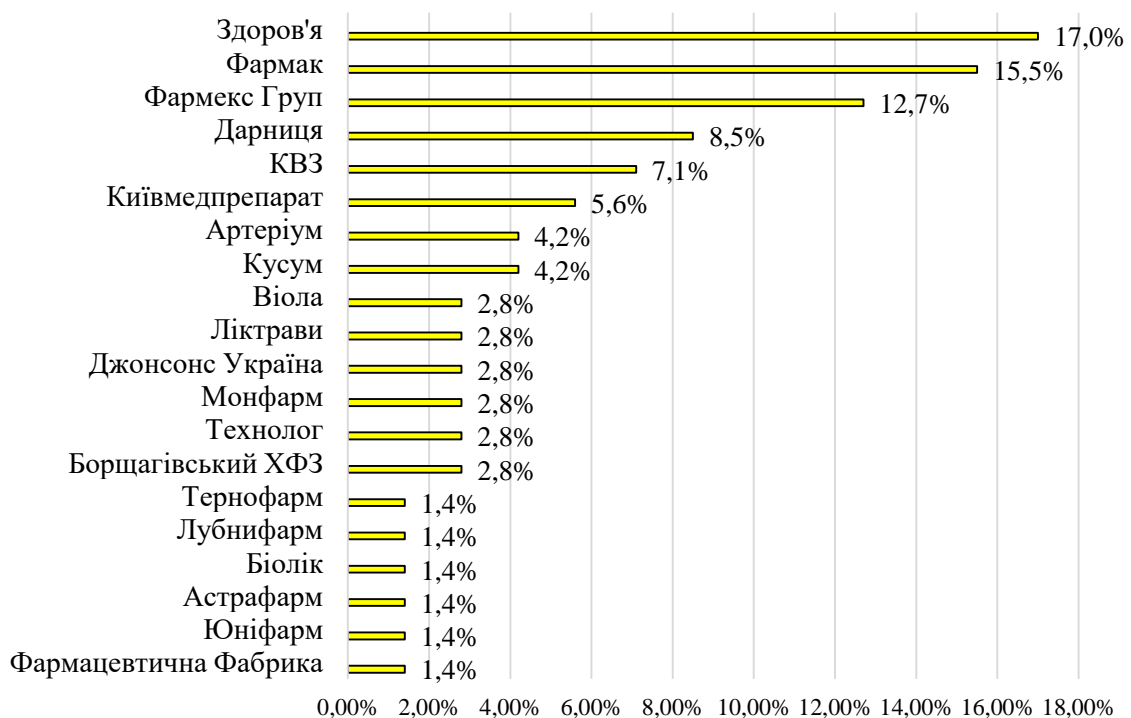

Рис. 2. Структура вітчизняних фірм-виробників засобів для лікування кислотозалежних захворювань

Висновки. Проаналізовано асортимент засобів для лікування кислотозалежних захворювань, які представлені на вітчизняному

фармацевтичному ринку. Станом на друге півріччя 2023 року в Україні зареєстровано 263 торгових найменувань готових лікарських засобів. Проведено аналіз структури асортименту досліджуваної групи з урахуванням окремих сегментів споживачів (діти, вагітні та жінки в період лактації).

Перспективи подальших досліджень. Відповідно до результатів дослідження встановлено напрямки розробки та виведення на ринок вітчизняними виробниками лікарських засобів досліджуваної групи на основі активних речовин, які представлені лише закордонними виробниками та таких, які взагалі не представлені на ринку.

Перелік використаних джерел інформації

1. Герасимова О. О., Яковлева Л. В., Удовиченко М. М., Шершньова С. С. (2018). Аналіз споживання антагоністів H₂-гістамінових рецепторів в Україні та країнах Європи. Клінічна фармація, (2), 37–43.
2. Державний реєстр лікарських засобів України 2020. URL: <http://www.drlz.com.ua/ibp/ddsite.nsf/all/shlist?opendocument>.
3. Драгомирецька Н. В., Калініченко М. В., Іжа Г. М., Заболотна І. Б. (2019). Сучасний підхід до фармакотерапії гастроєзофагеальної рефлюксної хвороби у вагітних. Український медичний часопис, (1), 2–4.
4. Яковлева Л.В., Герасимова О.О., Матяшова Н.О., Бердник О.Г., Удовиченко М.М., Таран В.О. Лікарські засоби для лікування кислотозалежних захворювань: аналіз асортименту та особливостей реалізації на фармацевтичному ринку України та в аптеці м. Харкова. Актуальні проблеми розвитку галузевої економіки та логістики (с.199–200). 25–26 жовтня, 2018, Харків, Україна : НФаУ.
5. Макаренко О. В., Карімова М. М. (2016). Основні аспекти фармакотерапії захворювань гастродуоденальної зони в дітей. Фармакологія та лікарська токсикологія, (6), 97–104.
6. Палій І. Г., Заїка С. В. (2015). Проблемні питання в лікуванні кислотозалежних захворювань та шляхи їх вирішення. Здоров'я України, (5), 77.

7. Рогуля О. Ю., Мікуліна А. О. Маркетингові дослідження ринку лікарських засобів для лікування кислотозалежних захворювань. Механізми розвитку патологічних процесів і хвороб та їхня фармакологічна корекція : матеріали науково-практичної інтернет-конференції з міжнародною участю (с. 191–192). 18 листопада, 2021, Харків, Україна : НФаУ.
8. Соловйов О. (2023). Оцінка ефективності омепразолу в лікуванні пацієнтів із кислотозалежними захворюваннями. Здоров'я України 21 сторіччя, (18), 3.
9. Тихонов О. І., Богдан Н. С., Шпичак О. С. (2016). Маркетингові дослідження вітчизняного ринку противиразкових препаратів та їх доступності для населення. Управління, економіка та забезпечення якості в фармації, (4), 78–86.
10. Федосов А. І., Кисличенко В. С., Волкова А. В. (2015). Аналіз перспектив розвитку українського ринку лікарських засобів для лікування кислотозалежних захворювань. Управління, економіка та забезпечення якості в фармації, (6), 90–94.

References

1. Herasymova O. O., Yakovleva L. V., Udovychenko M. M., Shershnova S. S. (2018). Analiz spozhyvannia antahonistiv N2-histaminovykh retseptoriv v Ukraini ta krainakh Yevropy. Klinichna farmatsiia, (2), 37–43.
2. Derzhavnyi reiestr likarskykh zasobiv Ukrainy 2020. URL: <http://www.drlez.com.ua/ibp/ddsite.nsf/all/shlist?opendocument>.
3. Drahomyretska N. V., Kalinichenko M. V., Izha H. M., Zabolotna I. B. (2019). Suchasnyi pidkhid do farmakoterapii hastroezofahealnoi refliuksnoi khvoroby u vahitnykh. Ukrainskyi medychnyi chasopys, (1), 2–4.
4. Yakovlieva L.V., Herasymova O.O., Matiashova N.O., Berdnyk O.H., Udovychenko M.M., Taran V.O. Likarski zasoby dlia likuvannia kyslotozaleznykh zakhvoriuvan: analiz asortymentu ta osoblyvostei realizatsii na farmatsevtichnomu rynku ukrainy ta v aptetsi m. Kharkova. Aktualni problemy rozvytku haluzevoi ekonomiky ta lohistyky (s.199–200). 25–26 zhovtnia, 2018, Kharkiv, Ukraina : NFaU.

5. Makarenko O. V., Karimova M. M. (2016). Osnovni aspekty farmakoterapii zakhvoriuvan hastroduodenalnoi zony v ditei. Farmakolohiia ta likarska toksykolohiia, (6), 97–104.
6. Palii I. H., Zaika S. V. (2015). Problemni pytannia v likuvanni kyslotozaleznykh zakhvoriuvan ta shliakhy yikh vyrishennia. Zdorovia Ukrainy, (5), 77.
7. Rohulia O. Yu., Mikulina A. O. Marketynhovi doslidzhennia rynku likarskykh zasobiv dlia likuvannia kyslotozaleznykh zakhvoriuvan. Mekhanizmy rozvytku patolohichnykh protsesiv i khvorob ta yikhnia farmakolohichna korektsiia : materialy naukovo-praktychnoi internet-konferentsii z mizhnarodnoiu uchastiu (s. 191–192). 18 lystopada, 2021, Kharkiv, Ukraina : NFaU.
8. Soloviov O. (2023). Otsinka efektyvnosti omeprazolu v likuvanni patsientiv iz kyslotozaleznykh zakhvoriuvanniamy. Zdorovia Ukrainy 21 storichchia, (18), 3.
9. Tykhonov O. I., Bohdan N. S., Shpychak O. S. (2016). Marketynhovi doslidzhennia vitchyznianoho rynku protyvyrazkovykh preparativ ta yikh dostupnosti dlia naselennia. Upravlinnia, ekonomika ta zabezpechennia yakosti v farmatsii, (4), 78–86.
10. Fedosov A. I., Kyslychenko V. S., Volkova A. V. (2015). Analiz perspektyv rozvytku ukraïnskoho rynku likarskykh zasobiv dlia likuvannia kyslotozaleznykh zakhvoriuvan. Upravlinnia, ekonomika ta zabezpechennia yakosti v farmatsii, (6), 90–94.

Study of the assortment of means for the treatment of acid-dependent diseases

T.V. Krutskikh, A.A. Chehrynets, I.V. Bondarieva, N.G. Malinina,

Y.M. Hornetska

The work analyzes the range of agents for the treatment of acid-dependent diseases by active substance, release category, release form, the possibility of using the agents in pediatrics and pregnant women, and the country of manufacture. It was established that 9 subgroups are represented only by foreign manufacturers and 3 subgroups are not represented at all on the domestic pharmaceutical market. Prospective directions for domestic manufacturers were identified in order to develop means of the researched group.

Key words: market analysis, acid-dependent diseases, heartburn, pharmaceutical market